

In 2007 start op initiatief van onder meer PWN en ARK Natuurontwikkeling een proef waarbij enkele wisenten uit Polen in de Hollandse duinen werden uitgezet. Doel is kennisvergaring over dit wilde landzoogdier en een halt toeroepen aan de vergrassing van het duin. Nu, na tien jaar, wordt de proef afgesloten met een schat aan praktijkervaring en opmerkelijke onderzoeksresultaten. ‘Wisenten houden’ in de duinen blijkt een succes. Onderzoekster Esther Rodriguez en boswachter Ruud Maaskant, vertellen over de geslaagde pilot.

DOOR TRUUS ZONNEVELD

In 2004 wordt in PWN-kringen voor het eerst het plan geopperd om wisenten te houden in de duinen. Het is een aantrekkelijke, maar ook een gedurfde optie. Aantrekkelijk omdat wisenten kunnen worden ingezet in de strijd tegen het dichtgroeien van de duinen. Hooglanders en Konikpaarden voldoen niet helemaal aan de verwachtingen en die andere vlijtige grazer, het konijn, is wederom door ziekte geveld. Gedurfd omdat het niet eerder is vertoond, wisenten in de duinen te houden. Dit wilde zoogdier, dat tot in de 11e eeuw veelvuldig in Europa voorkwam, was in het wild uitgestorven. Dankzij beschermingsmaatregelen schommelde het aantal ten tijde van de start van het pilotproject weer rond de 2.000 dieren, die vooral in Oost-Europese bossen leven. Dierentuinen niet meegerekend. De eerste verkenningen oogsten binnen PWN snel bijval. Wanneer het Kraansvlak, >

Gedurfd initiatief beloond

TIEN JAAR WISENTEN in het Kraansvlak

een particulier duingebied van ongeveer 400 hectare tussen Overveen en Zandvoort, door de provincie kan worden aangekocht en beheerd gaat worden door PWN, dient zich een buitenkans aan. Het Kraansvlak is zeer geschikt, omdat het altijd al ontoegankelijk was voor publiek.

De eerste wisenten in 2007

In 2006 gaat een clubje PWN-ers naar Artis om het dier 'in het echt' te bekijken. Daarna volgen werkbezoeken aan fokgebieden in Duitsland, Zweden en Polen. Ruud: "In Polen kwam er eindelijk schot in de zaak. Voor het eerst troffen we daar wisenten zoals wij het voor ogen hadden: vrij levend in kuddes. De Poolse natuurbeheerders halen hun schouders op. Ze gaven ons plan hooguit twee jaar. Volgens hen konden de wisenten alleen in bossen floreren, niet in onze open duinen." Nadat de eerste zes wisenten in 2007 en 2008 in het Kraansvlak worden losgelaten, blijkt echter dat ze hier goed gedijen en kan het monitoren beginnen. Vanaf 2010 haakt ook de Spaanse biologie-studente Esther Rodriguez aan die bij het onderzoeksteam stage komt lopen. Ze wordt na haar afstuderen supervisor en doet samen met projectleider Yvonne Kemp van ARK, PWN-boswachters en studenten, doorlopend onderzoek naar voedingspatronen, groeps-gedrag, contact met andere grazers en publiek, en naar de effecten van het vraat-gedrag op de verdichting van de duinvegetatie. In 2012 wordt vanwege het succes besloten om de proef met vijf jaar te verlengen.

WISENT • R. Maaskant

Weer zes kalveren geboren

Esther, tevreden: "Alle gestelde doelen zijn bereikt. We wilden de wisent terug in Nederland. Dat is gelukt. Het Kraansvlak doet nu nota bene dienst als kraamkamer en kennisbron voor andere natuurgebieden in Nederland en Europa. De start met drie beesten in 2007, in 2008 aangevuld met drie waaronder een moeder en kalf, verliep zo voorspoedig dat de kleine kudde zich ras uitbreidde. Afgelopen voorjaar zijn er weer zes kalveren geboren. Dat is mooi, want hoe meer populaties verspreid over Europa, des te kleiner het risico op uitsterven." Ruud: "De aanwas is ook goed als genetische opfrisser. We beschikken ook over een internationaal netwerk. Werden we in 2007 nog beschouwd als naïevelingen, nu gelden we in Europa als 'wisentdeskundigen' en worden we veelvuldig geraadpleegd. Ja, dat doet ons zeker goed!"

De originele duinbegroeiing is terug

Het dichtgroeien van de duinen in het Kraansvlak is sterk afgenomen. Esther: "Aan de hand van foto's voor en tijdens de proef zagen we al vrij snel dat de grazende wisenten het duin van verstikkende begroeiing bevrijdden. Ze eten in het voorjaar en de zomer namelijk gras (80%), kardinaalsmuts (zijn ze dol op, die zijn dan ook nagenoeg verdwenen) meidoorns en esdoorns (20%). In de herfst eten ze daarnaast veel eikels en 's winters boombast. Duindoorns lusten ze niet, maar wel hebben ze deze ondoordringbare struiken 'opengelegd' wat gunstig uitpakt voor de duindynamiek." Ruud: "Ze gaan goed samen met het Konikpaard en het konijn, die baat hebben van de grazende wisent die het voorwerk levert waarna zij het werk afmaken. We merken ook dat er kleine zandverstuivinkjes ontstaan omdat wisenten graag in het zand rollen. Daardoor keren insecten als zandloopkevers en zandhagedissen terug en kan de originele duinbegroeiing zich herstellen. In plaats van een monotoon landschap zie je nu bloemrijke graslanden afgewisseld met ruigere plekken, enkele struiken en bomen. Precies zoals we het voor de soortenrijkdom graag zien."

Afstand houden en genieten

Esther: "Bovenal waren we benieuwd of recreanten en wisenten elkaar 'verdragen'. Dat gaat prima, zo ontdekken we al jaren. Wisenten blijken kalm en rustig. In tegenstelling tot Hooglanders die doodleuk op drukke fietspaden blijven liggen, trekken wisenten zich snel terug wanneer mensen naderen. Ze mijden contact. Gouden stelregel blijft evenwel om 50 meter afstand te bewaren en een kudde niet te doorkruisen. Maar veel recreanten moeten wel worden 'opgevoed'. Educatie en voorlichting over de wisent is onmisbaar omdat niet iedereen even verstandig met de beesten omgaat."

WISENTEN • R. Maaskant

WISENT MET KALFJES • R. Maaskant

WISENTEN EN KONIKPAARDEN • R. Maaskant

Ruud instemmend: "Veel mensen hebben geen idee wat 'wild' inhoudt. Regelmatig moeten we waarschuwen en uitleggen dat de Konikpaarden niet gevoerd of geaaid mogen worden. Of ouders intomen die hun kinderen met een Schotse Hooglander willen fotograferen." Esther: "Het is jammer dat bezoekers bij het zien van dieren altijd willen handelen of ingrijpen. Sta stil, denk ik vaak. Doe niets! Kijk, onderga en geniet eenvoudig van wat je ziet..."

Alles over de wisent in het bezoekerscentrum

PWN opende in 2012 het Wisentenpad waar je buiten het broedseizoen mag wandelen. Maandelijks zijn er excursies te voet en ruitersafari's waarbij paard en ruiter onder begeleiding het Kraansvlak intrekken. Bovendien toont het Bezoekerscentrum Nationaal Park Zuid-Kennemerland een indrukwekkend driedimensionaal educatieproject over de wisent. Wie over het digitale scherm 'veegt' dwaalt door het Kraansvlak, ziet wisenten in alle soorten en maten voorbijkomen en leert op aanstekelijke wijze alle weetjes. Voor klein en groot leuk en interessant. Net als Podryw, de stamvader van de Nederlandse wisentendelegatie uit Polen, die na zijn heengaan deskundig is opgezet en nu pontificaal valt te bewonderen in het Bezoekerscentrum. <

DE TERUGKEER VAN DE WISENT

Hij is het enige nog levende wilde landzoogdier in Europa. Bovendien is hij imposant - circa twee bij twee en gemiddeld 600 kilo. Toch oogt hij 'aaibaar'. Dat is hij niet. De wisent of Europese bizon is namelijk wild. Rond 1927 was dit dier in het wild uitgestorven, nu beleeft hij een soort revival. Wisenten leven in groepsverband. Koeien en kalveren leven in kuddes, de volwassen stieren zoeken hun eigen weg.

Uw eigen wisent voor thuis?

Lees verder op pagina 22.